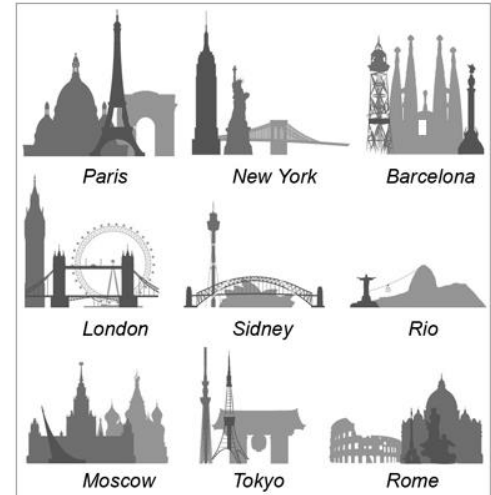

Konu 7
KÜRESELLEŞME ve KENTSEL SİSTEM

Ertuğrul Murat ÖZGÜR

Ankara Üniversitesi
Coğrafya Bölümü
ozgur@ankara.edu.tr

- 1) Sanayi üretiminin ve hizmet (*özellikle finansal hizmet*) sağlamanın coğrafi olarak yeniden organizasyonu
- 2) Birçok ülkenin ulusal sınırları içine (*üretim, mal ve hizmet dağıtımı için*) çokuluslu şirketlerin nüfuz etmesi
- 3) Neredeyse aynı tüketim mallarını sunmaya başlayan piyasaların tasarlanarak oluşturulması ve dünya ölçeğinde yayılması
- 4) Gelişmiş ülkelerde büyük kentlere iç göç ve gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere uluslararası göç
- 5) **Küresel ekonominin yönetiminin ve denetiminin kentler sistemi aracılığıyla gerçekleştirilmesi**

- Ulaşım, iletişim ve üretim teknolojilerindeki gelişmelerle ortaya çıkan **küresel ekonominin yönetimi ve denetimi**, kendi içinde kademelenmiş, iş bölümü yapmış, uzmanlaşmış ve işlevleriyle farklılaşmış **bir kentler sistemi aracılığıyla gerçekleştirilmektedir**.
- Bu yeni gelişme, 1980'li yılların ortalarından itibaren ulusal kent tanımlarının yanında; küresel çapta etki alanına sahip ve bu alan için dünyanın diğer kentleriyle yarışan, küreselleşme sürecini etkileyen ve ondan etkilenen bir kent tanımının ağırlık kazanmasına neden olmuştur.
- Friedmann (1986) “**dünya kenti**” (*world city*)
- Castells (1989) “**bilgi kenti**” (*informational city*)
- Sassen (1991) “**küresel kent**” (*global city*)
- Hall ve Hubbard (1996) “**girişimci kent**” (*entrepreneurial city*)

- Friedmann'a (1986) göre dünya kentleri, küresel ekonomiyle bütünleşmiş ve onu yöneten kentlerdir.
- Friedmann'ın *Dünya Kenti Hipotezi*, mekân organizasyonunda yeni uluslararası işbölümüyle yönetim, finans ve üretim fonksiyonlarının ayrılarak kapitalist dünya ekonomisinin farklı **lokasyonlarda** (uluslararası, ulusal, bölgesel ve yerel ölçeklerdeki kentlerde) uzmanlaşmış roller paylaşırmasına dayanır.
- Friedmann'ın hipotezinde dünya kenti kademelenmesi, dünya kenti olarak işlev gören büyük kentlerin bir sıralamasıdır.

Friedmann'ın Dünya Kenti Hiyerarşisi

1. Kapitalist dünyanın merkezindeki kentler
  - a) Birincil kentler
  - b) İkincil kentler
2. Yarı çevre ülkelerdeki kentler
  - a) Birincil kentler
  - b) İkincil kentler

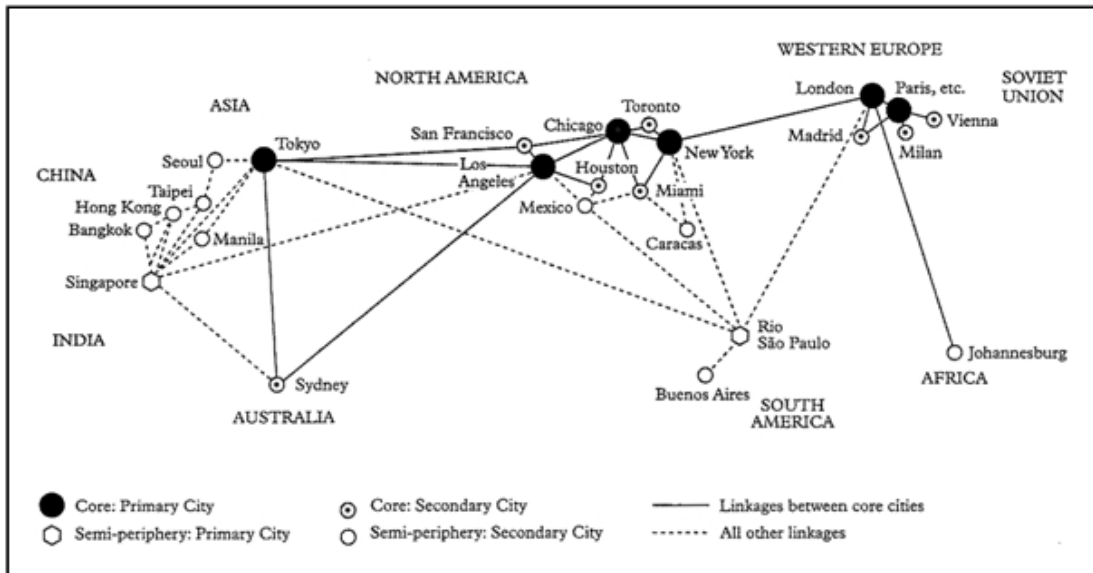

Table 1. *The World City Hierarchy*^a

Core Countries ^b		Semi-peripheral Countries ^b	
Primary	Secondary	Primary	Secondary
London* I	Brussels* III		Johannesburg III
Paris* II	Milan III		Buenos Aires* I
Rotterdam III	Vienna* III		Rio de Janeiro I
Frankfurt III	Madrid* III		Caracas* III
Zurich III			Mexico City* I
New York I	Toronto III	São Paulo I	Hong Kong II
Chicago II	Miami III		Taipei* III
Los Angeles I	Houston III		Manila* II
	San Francisco III		Bangkok* II
Tokyo* I	Sydney III	Singapore* III	Seoul* II

* National Capital.

Population size categories (recent estimates, referring to metro-region):
 I 10–20 million; II 5–10 million; III 1–5 million.

Kaynak: Friedmann, 1986: 74

- 1) **Bir kentin dünya ekonomisi** ve yeni mekânsal işbölümünde kente yüklenen işlevleri ile **bütünleşme biçimi ve içeriği**; kentteki bazı **yapısal değişikliklerde belirleyicidir**.
- 2) **Küresel sermaye, dünyanın önemli kentlerini** yeni mekan organizasyonunda ve üretimle piyasaların birbirine eklenmesinde **temel düğüm noktası olarak kullanılır**. Ortaya çıkan bağlantılar, karmaşık bir mekânsal hiyerarşide dünya kentlerinin dizilmesini mümkün kılar.
- 3) Dünya kentlerinin **üretim sektörleri ile istihdam yapısı ve dinamikleri**, onların **küresel denetim işlevlerini yansıtır**.
- 4) Dünya kentleri, **uluslararası sermayenin ana toplanma ve birikim yerleridir**.
- 5) **Dünya kentleri, ülke içi ve uluslararası göçmenlerin hedef noktalarıdır**.
- 6) **Dünya kenti oluşumu**, sanayi kapitalizminin temel çelişkilerine odaklanmaya neden olur. **Mekânsal ve sınıfsal kutuplaşmayı içinde barındırır**.
- 7) **Dünya kentinin büyümesi**, o kentin yönetiminin mali kapasitesini aşacak düzeylerde **sosyal maliyet üretir**.

- 1) Ulusal ve uluslararası **turizm, ticaret ve yabancı sermaye yatırım merkezi**
- 2) Ticaret ve yatırım **bankacılığı, sigortacılık ve diğer finansal hizmetlerin merkezi**
- 3) Ulusal/uluslararası düzeylerde **politik güç merkezi**; yönetimle ilişkili **kâr amacı gütmeyen kurum, birlik ve örgütlerin bulunduğu yer**
- 4) Zengin seçkinler için özel lüks malların, orta ve düşük gelir grupları için **kitlesel tüketim mallarının tüketim merkezi**
- 5) Tıp, hukuk, yüksek eğitim ve bilimsel bilgi ve teknoloji gibi alanlarda **ileri profesyonel hizmetlerin merkezi**
- 6) Yüksek değerde **bilginin üretim**(*tescilli bilgi, veri ve rapor*) ve bireylere, kurumlara, yönetimlere ve büyük şirketlere **ihraç merkezi**
- 7) **Büyük şirketlerin toplanma** ve onlara karşılıklı fayda için eşlik eden **ileri üretici ve iş hizmetlerinin kümelenme merkezi**
- 8) **Kültür, sanat, eğlence, moda tasarımları merkezi**

- Sassen (1991) küresel kentleri, tüm dünya için finansı yönlendiren ve ileri düzeyde hizmet işlevleri sunan, pazarlama ve üretim yerleri olarak görür.
- Sassen'in (2003) küresel kent modeli, yedi temel varsayımdan oluşur:
  - 1) Küreselleşmeyle ekonomik faaliyetlerin coğrafi dağılımı ve birbirleriyle bütünleşmesi geliştikçe; **şirketlerin faaliyetlerinin merkezden yönetimi, koordinasyonu, servisi ve finansmanı çok daha önemli ve karmaşık bir hâl almıştır.**
  - 2) Merkezi işlevlerin karmaşıklık düzeyi arttıkça; şirketlerin kendi yönetim merkezlerinde tüm işleri yapabilmelerinin imkânsızlaşması nedeniyle **muhasebe, hukuk, halkla ilişkiler, bilgisayar programcılığı, telekomünikasyon vb. hizmetler, yüksek düzeyde uzmanlaşmış servis şirketlerinden satın alınmaya başlanmıştır.**

- 3) **Servis şirketlerinin çok karmaşık ve küreselleşmiş piyasadaki faaliyetleri, yığılma ekonomileri oluşturabilmektedir.** Şirketlerin kompozisyonu, yetenekleri ve farklı alanlarındaki uzmanlıkları, kentlerin belirli kesimlerini bilgi merkezi haline dönüştürmüştür. Böyle bir kentte bulunmak, başka bir şekilde tekrarlanamayacak bilgi ortamında yaşamak anlamına gelmektedir.
- 4) Şirketlerin karmaşık ve standartlaşmamış hizmetleri kendi bünyelerinde sağlamak yerine, dışarıdan satın alma eğilimleri geliştikçe; yığılma ekonomilerine ve bunun sonucunda kent merkezlerine olan bağımlılıklar ortadan kalkmaktadır. **Küresel kentin anahtar sektörü, yüksek uzmanlaşma düzeyine erişmiş ve ağlar şeklinde örgütlenmiş hizmet sektörüdür.**

- 5) Uzmanlaşmış servis şirketleri, küresel düzeyde hizmet sundukları için ağlar şeklinde örgütlenmiş küresel katılımlar ve ortaklıklardan oluşmaktadır. **Bu, ülke sınırlarının ötesinde kentler arası ilişkilerin, ağların ortaya çıkması ve küresel kentsel bir sistemin oluşması demektir.** Kentlerin ekonomik gelişimi, ulusal etki alanlarıyla ve ülkeleriyle ilişkili olmaktan uzaklaşmaktadır.
- 6) **Yüksek düzeyde profesyonellerin ve yüksek kârlar elde eden uzmanlaşmış şirketlerin varlığı, kentlerde mekânsal ve sosyo-ekonomik eşitsizliği arttırmaktadır.**
- 7) Daha küçük ölçekli yerel şirketler, küreselleşen uzmanlaşmış şirketlerle formel piyasada rekabet edemediklerinden **küresel kentlerde uzmanlaşmış hizmet sunan şirketlerin yanı sıra enformel bir hizmet sektörü de gelişmektedir.**

- **İstanbul**

- AR-GE Merkezi : 127
- ÜNİVERSİTE : 49
- BANKA GN. MD.: 48

- **Ankara**

- AR-GE Merkezi : 46
- ÜNİVERSİTE : 16
- BANKA GN. MD.: 3

İstanbul, Levent Büyükdere Caddesi

Canary Wharf, Londra

Lower Manhattan, Wall Street, New York

Alpha++	LONDON NEW YORK	Beta+	MOSCOW ISTANBUL BEIJING
Alpha+	HONG KONG PARIS TOKYO SINGAPORE		WASHINGTON AUCKLAND WARSAW VIENNA SEOUL LISBON JOHANNESBURG COPENHAGEN BUDAPEST MANILA
Alpha	CHICAGO MILAN LOS ANGELES TORONTO MADRID AMSTERDAM SYDNEY FRANKFURT BRUSSELS SAO PAULO SAN FRANCISCO	Beta	MONTREAL HAMBURG MUNICH DUSSELDORF BERLIN NEW DELHI ROME DUBAI BOGOTA ATHENS SANTIAGO CARACAS CAIRO BOSTON
Alpha-	MEXICO CITY ZURICH TAIPEI MUMBAI JAKARTA BUENOS AIRES MELBOURNE MIAMI KUALA LUMPUR STOCKHOLM BANGKOK PRAGUE DUBLIN SHANGHAI BARCELONA ATLANTA	Beta-	DALLAS HOUSTON LUXEMBOURG BEIRUT VANCOUVER OSLO GENEVA SEATTLE

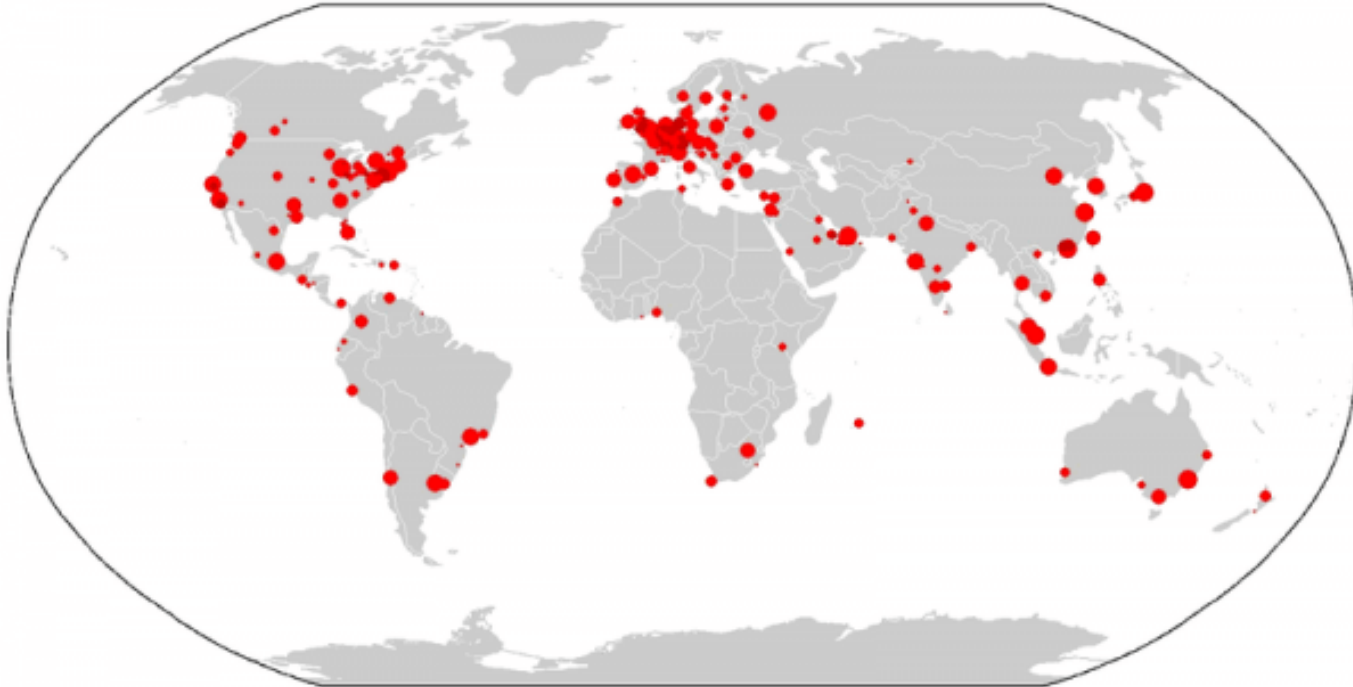
- Alpha++** LONDON
NEW YORK
- Alpha+** HONG KONG
PARIS
SINGAPORE
TOKYO
SHANGHAI
CHICAGO
DUBAI
SYDNEY
- Alpha** MILAN
BEIJING
TORONTO
SAO PAULO
MADRID
MUMBAI
LOS ANGELES
MOSCOW
FRANKFURT
MEXICO CITY
AMSTERDAM
BUENOS AIRES
KUALA LUMPUR
SEOUL
BRUSSELS
JAKARTA
SAN FRANCISCO
WASHINGTON

2010 yılı

- Alpha-** MIAMI
DUBLIN
MELBOURNE
ZURICH
NEW DELHI
MUNICH
ISTANBUL
BOSTON
WARSAW
DALLAS
VIENNA
ATLANTA
BARCELONA
BANGKOK
TAIPEI
SANTIAGO
LISBON
PHILADELPHIA
JOHANNESBURG

Alpha ++	London New York	Beta +	Bangalore Lisbon Copenhagen Santiago Guangzhou Rome Cairo Dallas Hamburg Düsseldorf Athens Manila Montreal Philadelphia Tel Aviv Lima Budapest Berlin Cape Town Luxembourg Houston	Gamma +	Zagreb Lahore St Petersburg Jeddah Durban Santo Domingo St Louis Islamabad Guayaquil Baltimore San Salvador Cologne Phoenix Adelaide Bristol Charlotte (North Carolina) Georgetown (Cayman) Osaka Tampa
Alpha +	Hong Kong Paris Singapore Shanghai Tokyo Beijing Sydney Dubai				
Alpha	Chicago Mumbai Milan Moscow Sao Paulo Frankfurt Toronto Los Angeles Madrid Mexico City Amsterdam Kuala Lumpur Brussels			Gamma	Glasgow San Juan Kiev Marseille Guadalajara Leeds Baku Vilnius Tallinn Raleigh (North Carolina) Ankara Belfast San Jose (Ca) Colombo Valencia (Sp.) Cincinnati Milwaukee Muscat Ljubljana
Alpha -	Seoul Johannesburg Buenos Aires Vienna San Francisco Istanbul	Beta	Ho Chi Minh City Bogota Auckland Montevideo Caracas Riyadh Vancouver Chennai Manchester Oslo Brisbane Helsinki Karachi Doha		
	Zurich Warsaw Washington Melbourne New Delhi Miami				
	Barcelona Bangkok Boston Dublin Taipei Munich Stockholm Prague Atlanta	Beta -	Casablanca Stuttgart Rio De Janeiro Geneva Guatemala City Lyon Panama City San Jose Bratislava Minneapolis Tunis Nairobi Cleveland Lagos Abu Dhabi Seattle Hanoi Sofia Riga Port Louis Detroit Calgary Denver Perth Calcutta San Diego Amman Antwerp Manama Birmingham (UK) Nicosia Quito Rotterdam Belgrade Monterrey Almaty Shenzhen Kuwait City Hyderabad Edinburgh	Gamma -	Nantes Tianjin Accra Algiers Gothenburg Porto Columbus (Ohio) Utrecht Orlando Ahmedabad Asuncion Kansas City Seville Turin Dar Es Salaam Portland Krakow Managua Pune Leipzig Malmö La Paz

Alpha ++	London New York	Gamma	Phoenix Tegucigalpa Austin Pune Guadalajara Dalian Tbilisi Dar Es Salaam Chongqing Ankara Lusaka Ahmedabad Cincinnati Asuncion Harare Gothenburg Xiamen Al-Mawşil Kansas City Accra Minsk Tampa Turin Luanda Abidjan Tirana	Sufficiency	Belo Horizonte Christchurch Florence Richmond (Virginia) Port of Spain Seville Ottawa Kunming Chisinau Bordeaux Hamilton Málaga Nairobi Katowice The Hague Ciudad Juarez Kingston Fuzhou Izmir Ulan Bator Penang Hannover Tulsa Canberra Kabul Surabaya	Aberdeen Recife Campinas Basel Memphis (Tennessee) Mérida Birmingham (Alabama - US) Cebu Bremen Leon Changchun Toulouse Santa Cruz Oklahoma City Bishkek Bursa Hefei Linz New Orleans Louisville Cordoba Liege
Alpha +	Singapore Hong Kong Paris Beijing Tokyo Dubai Shanghai					
Alpha	Sydney Sao Paulo Milan Chicago Mexico City Mumbai Moscow Frankfurt Madrid Warsaw Johannesburg Toronto Seoul Istanbul Kuala Lumpur Jakarta					

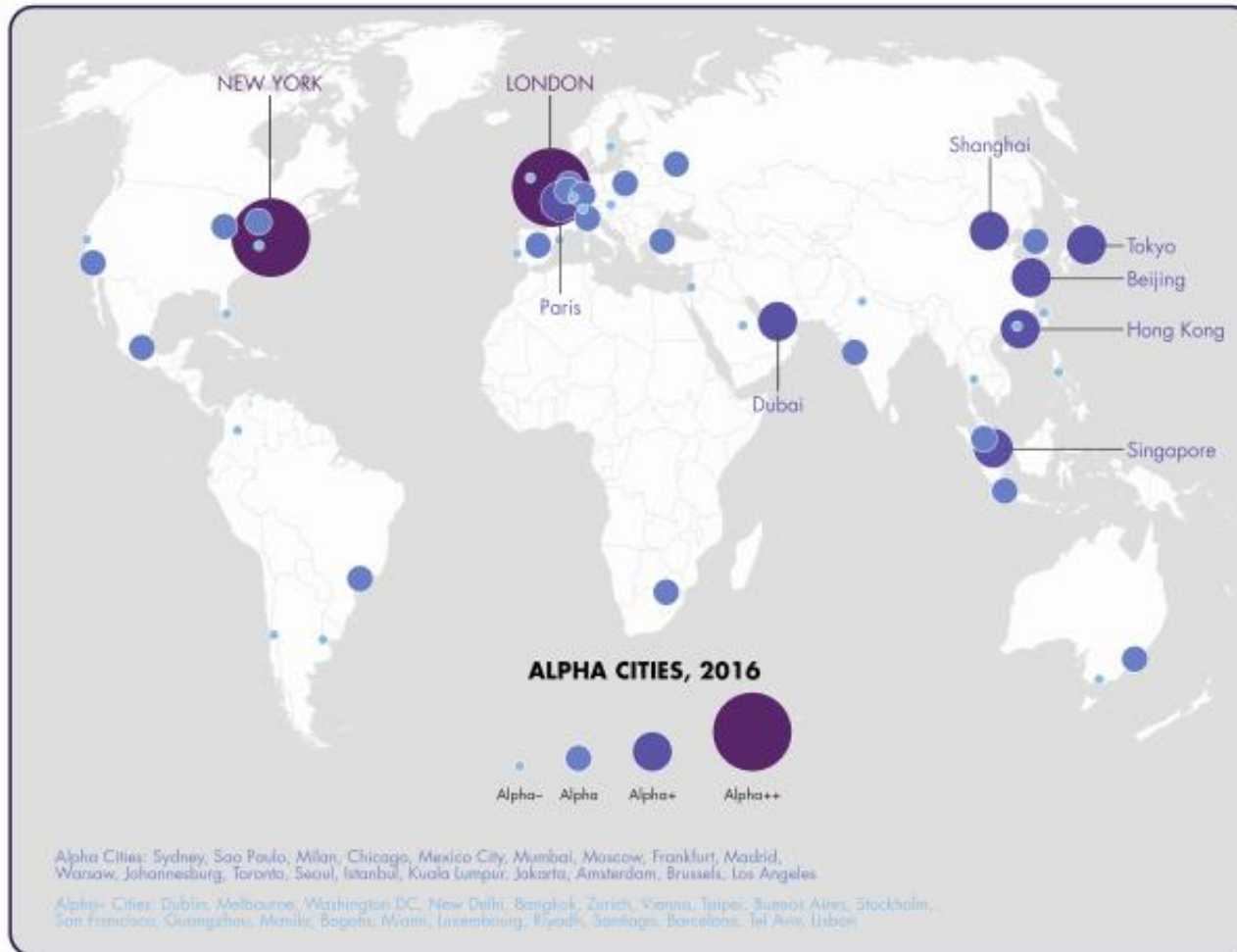
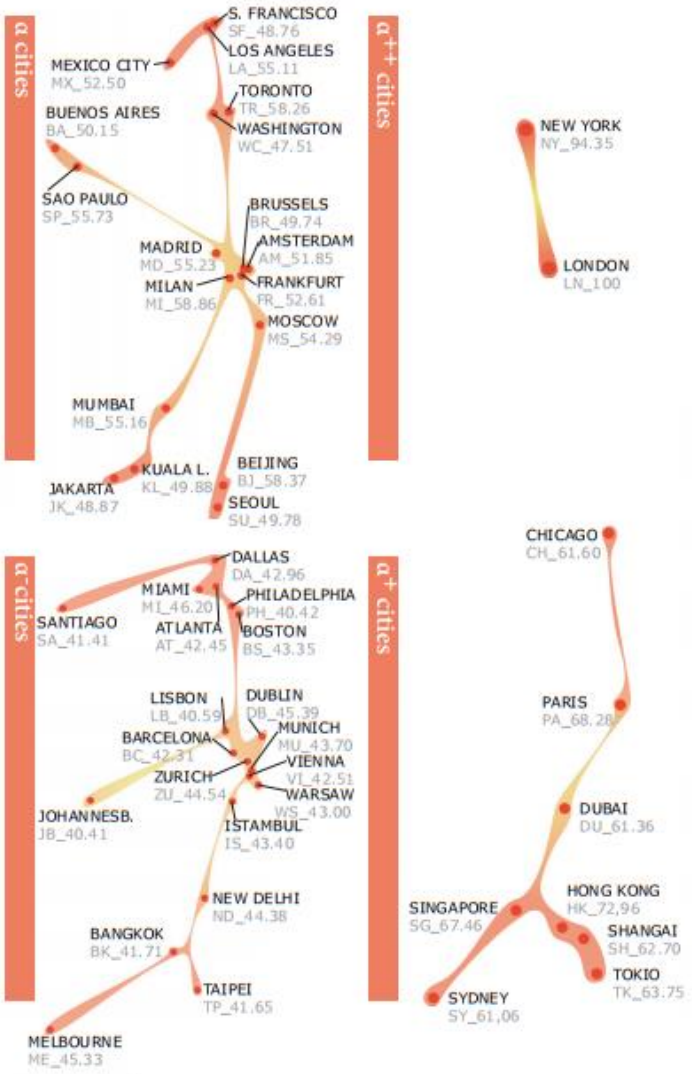
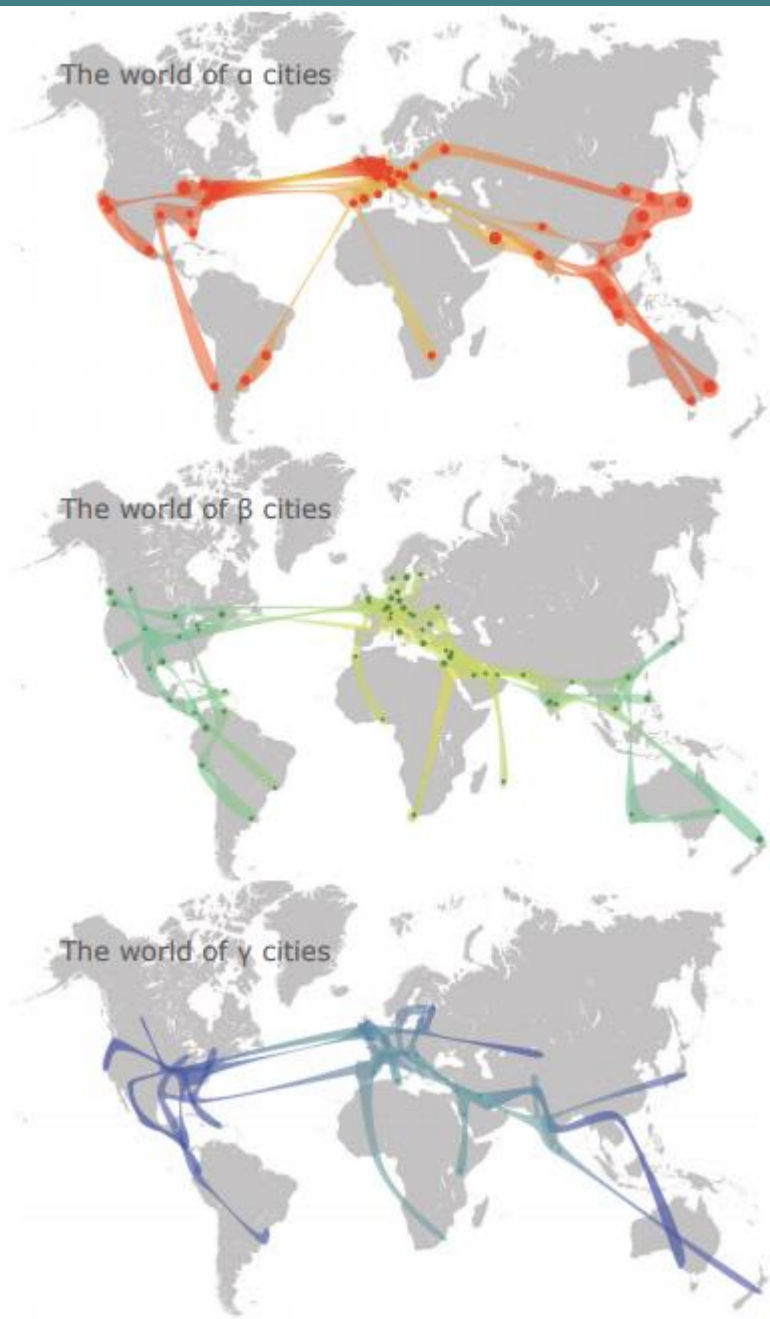

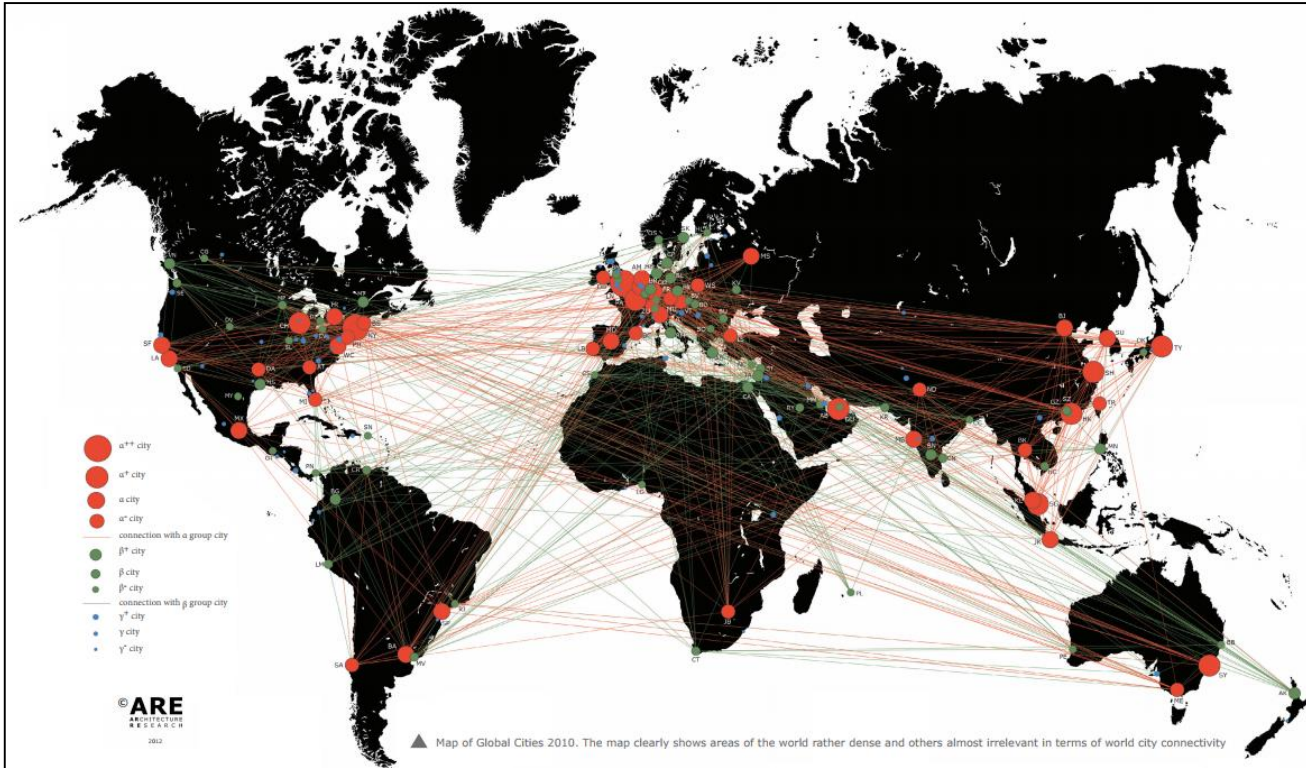
Figure 1: Alpha Cities by Category

Source: Beaverstock et al., 2017

Shape of connectivity amongst world cities of same tier and Proportional Global Network Connectivity (GNC) Scores 2010, according to GaWC

Küresel Kent Ağı
Temel maddi bağlantılar
İmalat bağlantıları
Ticaret bağlantıları
Üretici hizmet bağlantıları

- Küresel kente ilişkin belirleyici unsur, **küresel ekonomik operasyonların yönetimini, denetimini ve ileri üretici hizmet işlevlerini yerine getirmeyi sağlayan, sınırları aşan küresel kentler ağı** olmasıdır (Tekeli vd., 2006).
- Gerçekte **tek bir küresel kentten değil, bir küresel kentler ağından** söz edilebilir. Her küresel kent, ancak bir ağın parçası olarak var olmaktadır (Sassen, 2003).

- Hizmet sektörü, 20. yüzyılda çok fazla büyümüş ve şimdi tüm modern ekonomilerde baskın hale gelmiştir (Bryson ve Daniels, 1998).
- Hizmet sektörü kendi içinde (1) bireysel (*berberlik, kuaförlük* gibi) ve hane halkı hizmetleri (*süpermarket* gibi) ile (2) iş ve ticaret hizmetleri (*hukuk danışmanlığı, muhasebe, reklamcılık* gibi) şeklinde iki ana gruba ayrılabilir.
- Bireysel ve hane halkı hizmetleri, **tüketici hizmetleri**; iş ve ticaret hizmetleri, **üretici hizmetleri** olarak isimlendirilir. Gelişmiş düzeyde üretici hizmetleri, çok yüksek değerdeki (*profesyonel, yaratıcı ve finansal*) hizmetleri içerir.
- Yaratıcı sektöre örnekler: Yazılım, film, video, yayıncılık, müzik, mimarlık, reklamcılık, sanat-antika, el sanatları, gösteri sanatları, tiyatro, radyo ve televizyon.

- Genel Ağ Bağlanabilirliği

- Finansal

30 İstanbul 13167 0.49

- Hukuksal

- Reklamcılık

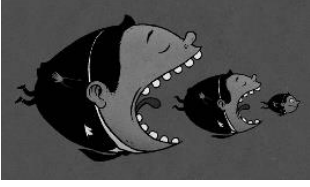
25 İstanbul 11566 0.56

- Muhasebe

- Yönetim Danışmanlığı

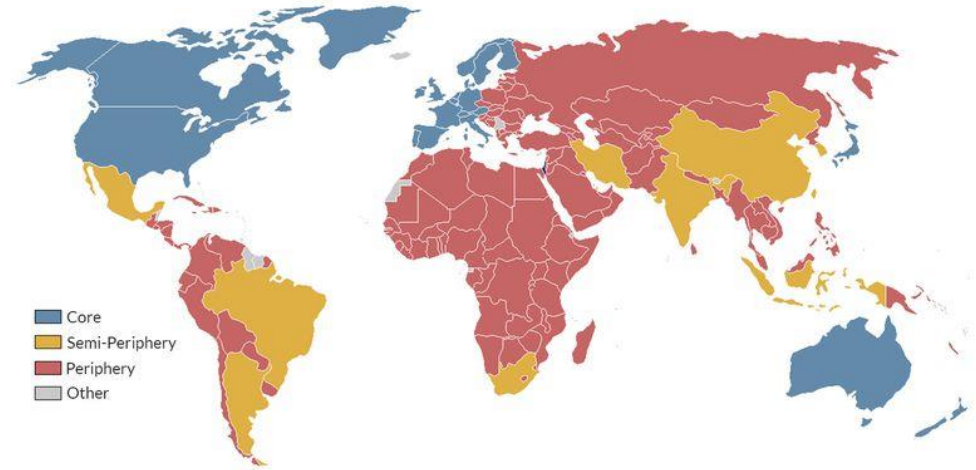
Sıra	Kent	Brüt Bağlanabilirlik	GNC
1	London	96267	1.00
2	New York	95838	1.00
3	Hong Kong	80330	0.83
4	Paris	75322	0.78
5	Singapore	72594	0.75
6	Tokyo	70773	0.74
7	Sydney	68263	0.71
8	Milan	65988	0.69
9	Shanghai	65950	0.69
10	Beijing	65939	0.68
11	Madrid	62599	0.65
12	Moscow	61387	0.64
29	İstanbul	50673	0.53
30	Rome	50604	0.53
40	Auckland	44582	0.46
50	Tel Aviv	39639	0.41

GNC= Global Network Connectivities

- Kapitalizm; kârlılık, rekabet ve akılcılığa dayanan ekonomik ve sosyal bir sistem; sermaye ile emeği birbirinden ayıran ekonomik ve sosyal bir organizasyondur.
- Kapitalizm, Batı'da önce ticari kapitalizm sonra sanayi kapitalizmiyle on altıncı yüzyıldan beri varlığını sürdüren ve az gelişmiş ülkelerden hammadde ithalatı, onlara mamul madde ihracatına dayalı bir yapıdır.
- Ekonomik küreselleşmeyi sürükleyen bir güç olarak kapitalizm, dünya ekonomisinin küresel hale gelmesini sağlamış ve yeni bir iş bölümü yaratmıştır.
- Devasa kapitalist çokuluslu şirketler, hisselerinin küreselleşmesiyle birbirine bağlanmış, iletişim çağında yeni bilgi ekonomisiyle dünya kentsel sisteminin tek bir birim olarak çalışmasını sağlamıştır.

- Coğrafi bağlamda küresel ekonomi; dünya kentlerinin **merkez-yarı çevre-çevre** ilişkileri içinde bölümlenmesini de ortaya çıkarmıştır:
  - 1) **Merkezin dünya kentleri:** Kapitalist küresel ekonominin gücüne bağlı, kumanda ve denetim noktaları olan kentler
  - 2) **Yarı çevrenin dünya kentleri:** Olgunlaşan ve gelişen ekonomileriyle dünya kenti statüsüne yaklaşan kentler
  - 3) **Çevrenin kentleri:** Denetlenen (yönetilen) ve küresel ekonominin uçlarında iş gören kentler

- Taylor ve arkadaşları (2001) önde gelen dünya kentleri arasında gücün 4 farklı düzeyine işaret etmektedir:

- 1) Yüksek düzeyde bağlantılı kentler
- 2) Baskın merkezler
- 3) Kumanda merkezleri
- 4) Giriş kapısı merkezler

Güç Düzeylerine Göre Dünya Kentleri

Kentler	Yüksek bağlantılı merkezler	Baskın merkezler	Kumanda merkezleri	Giriş Kapısı Merkezler
Amsterdam			X	
Brüksel			X	
Boston			X	
Buenos Aires				X
Chicago	X	X	X	
Frankfurt		X	X	
Hong Kong	X	X		X
Jakarta				X
Kuala Lumpur				X
Londra	X	X	X	
Los Angeles	X			
Madrid				X
Melbourne				X
Mexico City				X
Miami				X
Milan	X			X
Mumbai				X
New York	X	X	X	
Paris	X	X	X	
Sao Paulo				X
Singapur	X		X	X
Sydney				X
Taipei				X
Tokyo	X	X	X	
Washington DC	X			X
Zürih			X	

Global Cities Index—leaders by dimension

Business activity	Human capital	Information exchange	Cultural experience	Political engagement
New York	New York	Paris	London	Washington, D.C.

Personal well-being	Economics	Innovation	Governance
Melbourne	New York	San Francisco	Geneva, Zurich

Global Cities Index—leaders by metric

Fortune 500 Beijing	Foreign-born population New York	Access to TV news Geneva, Brussels	Museums Moscow	Embassies and consulates Brussels*
Top global services firms London	Top universities Boston	News agency bureaus London	Visual and performing arts London*	Think tanks Washington, D.C.
Capital markets New York	Population with tertiary degrees Tokyo	Broadband subscribers Geneva, Zurich	Sporting events London	International organizations Geneva
Air freight Hong Kong	International student population London	Freedom of expression Brussels*, Amsterdam*, Stockholm	International travelers London	Political conferences Brussels
Sea freight Shanghai	Number of international schools Hong Kong	Online presence Singapore	Culinary offerings New York	Local institutions with global reach New York
ICCA conferences Paris			Sister cities St. Petersburg	

Global Cities Outlook—leaders by metric

Stability and security Kuwait City*	Infrastructure Tel Aviv*	Patents per capita San Francisco*	Quality of bureaucracy Zurich*, Sydney*, Melbourne*, Geneva*, Singapore*
Healthcare evolution Multiple leaders	GDP per capita Houston	Private investments San Francisco	Ease of doing business St. Petersburg*
Gini coefficient index Prague	FDI inflow Ho Chi Minh*	University-sponsored incubators Moscow*	Transparency London*
Environmental performance Sydney, Melbourne			

*Indicates new leaders in 2017
Source: A.T. Kearney Global Cities 2017

- Short (2004), güç açısından küresel kent ağında kara delik ve gevşek bağlantı kavramlarından söz etmektedir:
  - 1) **Kara delikler:** 3 milyondan fazla nüfuslu ama dünya kenti olarak sınıflandırılmayan kentler
  - 2) **Gevşek bağlantılar:** Nüfus büyüklüklerine göre beklenenden daha az bağlantıya sahip kentler

Kara Delikler

Kent	Ülke	Nüfus
Tahran	İran	10700000
Dakka	Bangladeş	9900000
Hartum	Sudan	7300000
Kinshasa	Kongo	6500000
Lahor	Pakistan	6500000
Bağdat	Irak	4900000
Rangun	Myanmar	4700000
Cezayir	Cezayir	3900000
Abijan	Fildişi Sahili	3800000
Pyongyang	K.Kore	3600000
Chittagong	Bangladeş	3100000

Gevşek Bağlantılar

Sıra	Kent	Ülke
1	Kalküta	Hindistan
2	Lagos	Nijerya
3	Karaçi	Pakistan
4	Chennai	Hindistan
5	Guangzhou	Çin
6	Kiev	Ukrayna
7	Rio de Janeiro	Brezilya
8	Pittsburg	ABD
9	Kazablanka	Fas
10	Lima	Peru

- Küresel şirket, iki veya daha fazla ülkede faaliyet gösteren bir işletmedir.
- Küresel düzeyde faaliyette bulunan şirketler;

- 1) Sermayenin hangi alanlara yöneltileceği sermayenin ana vatanı olan ülkede belirlenen ve yerli şirketlerle neredeyse aynı politikalarla yönetilen *çokuluslu şirketler*
- 2) Yatırım politikalarını sermayenin kökeni olan ülkedeki merkez belirlemekle birlikte, uluslar arası piyasalara girebilmek için her türlü uygulamaya açık olan *uluslararası şirketler*
- 3) Her hangi bir ülkeye bağlı olmayan çeşitli uluslardan sermaye sahiplerinin oluşturdukları *ulusötesi şirketler*
- 4) Uluslararası bir kuruluş tarafından kontrol edilen *ulusüstü şirketler* olabilir (Robinson, 1964).

Walmart

The Top 10

Revenues (\$M)

		Revenues (\$M)
1	Walmart	\$514,405
2	Sinopec Group	\$414,649
3	Royal Dutch Shell	\$396,556
4	China National Petroleum	\$392,976
5	State Grid	\$387,056
6	Saudi Aramco	\$355,905
7	BP	\$303,738
8	Exxon Mobil	\$290,212
9	Volkswagen	\$278,341
10	Toyota Motor	\$272,612

118 Çinli şirket, Fortune 500'e girdi.

423 Koç Holding

\$ 29,592

Fortune 2012

Rank	Company	Country	Industry	2011 revenue in USD
1	Royal Dutch Shell	Netherlands†	Petroleum	\$484.4 billion
2	ExxonMobil	United States	Petroleum	\$452.9 billion
3	Walmart	United States	Retail	\$446.9 billion
4	BP	United Kingdom	Petroleum	\$386.4 billion
5	Sinopec	China	Petroleum	\$375.2 billion
6	China National Petroleum Corporation	China	Petroleum	\$352.3 billion
7	State Grid Corporation of China	China	Power	\$259.1 billion
8	Chevron	United States	Petroleum	\$245.6 billion
9	ConocoPhillips	United States	Petroleum	\$237.2 billion
10	Toyota	Japan	Automobiles	\$235.3 billion

Global 500 companies

Rank	Country	Companies
1	United States	132
2	China	73
3	Japan	68
4	France	32
4	Germany	32
6	United Kingdom	26
7	Switzerland	15
8	South Korea	13
9	Netherlands	12
10	Canada	11
11	Italy	9
11	Australia	9
13	Brazil	8
13	India	8
13	Spain	8
16	Russia	7
17	Taiwan	6

148 companies are located in the [European Union](#).

- Çok uluslu şirketlerin çoğunun karargâhları, küresel kentlerde yer almaktadır.
- Çokuluslu şirketlerin küresel ekonominin oluşumunda bir faktör olarak yer almasını sağlayan nedenler şunlardır:
  - 1) Şirket girişimciliğinin ve finansal sermaye etkinliğinin kâr maksimizasyonunu dünya düzleminde algılaması
  - 2) Bilgisayar-teknoloji gelişmelerin kolaylaştırıcı etkisi
  - 3) Liberal hukuki açılımların küresel ekonominin oluşumunu desteklemesi

Küresel Kentler ve Zenginlik

- Dünya kentleri zenginlik, iş dünyası ve finansal faaliyetler için bir mıknatıs etkisi gösterdiği halde istihdam fırsatlarında kutuplaşma eğilimi sergiler.
- Dünya kentleri bir yandan yüksek ücretli profesyonelleri ve ileri hizmet işlerini yapanları kendine çekmekte; diğer yandan da çok sayıda yoksul ve düşük ücretli işlerde çalışan insanların toplanmasına yol açmakta, işsizlik ve evsizliğe sahne olmaktadır.
- Zengin ve yoksul, aynı kent mekânında sıkıştırılmıştır. Ancak onlar aynı kentin kısmen farklı lokasyonlarında, çok farklı sosyal, ekonomik ve politik koşullarda yaşamaktadır.
- Bunun nedenini yeni uluslararası iş bölümünün yarattığı düşük ücretli imalat işleriyle yüksek ücretli profesyonel işlerinin aynı mekanlarda toplanmasında aramak gerekir.

Küresel Kentlerde Zengin ve Yoksul İkilemi

© Michael Wolf, Courtesy of m97 Gallery

- Dünya kentleri arasında çeşitli karşılıklı etkileşim türleri olduğunu bildiğimiz halde; bu ilişkileri araştırmak, veri temin etme gücü nedeniyle oldukça zordur.
- **Dünya kentleri arasındaki bağlantıyı ölçmede sıklıkla kullanılan yöntemler:**
- Hava yolu yolcu akışları
- İleri üretici hizmet firmalarının küresel ofis yerleşme stratejileri

1. Hartsfield-Jackson Atlanta International Airport (ABD) – 104 milyon yolcu
2. Beijing Capital International Airport (Çin) – 96 milyon
3. Dubai International Airport (BAE) – 88 milyon
4. Tokyo Haneda International Airport (Japonya) – 85 milyon
5. Los Angeles International Airport (ABD) – 84.6 milyon
6. Chicago's O'Hare International Airport (ABD) – 80 milyon
7. London Heathrow Airport (Birleşik Krallık) – 78 milyon
8. Hong Kong International Airport (Çin) – 73 milyon
9. Shanghai Pudong International Airport (Çin) – 70 milyon
10. Aéroport de Paris-Charles de Gaulle (Fransa) – 69 milyon
11. Amsterdam Airport Schiphol (Hollanda) – 68.5 milyon
12. Dallas/Fort Worth International Airport (ABD) – 67 milyon
13. Guangzhou Bai Yun International Airport (Çin) – 66 milyon
14. Frankfurt Am Main Airport (Almanya) – 64.5 milyon
15. Atatürk International Airport (Türkiye) – 64 milyon
16. Indira Gandhi International Airport (Hindistan) – 63.5 milyon
17. Soekarno-Hatta International Airport (Endonezya) – 63 milyon
18. Singapore Changi Airport (Singapur) – 62.22 milyon
19. Incheon International Airport (Güney Kore) – 62.16 milyon
20. Denver International Airport (ABD) – 61 milyon

Sıra	Hava Limanı	Ülke	Yolcu sayısı	Yıllık artış (%)
1	Hartsfield–Jackson Atlanta International Airport	ABD	104.171.935	2,6
2	Beijing Capital International Airport	Çin	94.393.000	5
3	Dubai International Airport	BAE	83.654.250	7,2
4	Los Angeles International Airport	ABD	80.921.527	8
5	Tokyo Haneda Airport	Japonya	79.520.000	5,6
6	O'Hare International Airport, Chicago	ABD	77.960.588	1,3
7	London Heathrow	Birleşik Krallık	75.671.863	0,9
8	Hong Kong International Airport	Çin	70.502.000	2,9
9	Shanghai Pudong International Airport	Çin	65.982.100	9,9
10	Paris Charles de Gaulle Airport	Fransa	65.933.145	0,3
11	Dallas/Fort Worth International Airport	ABD	65.670.697	0,2
12	Amsterdam Airport Schiphol	Hollanda	63.625.664	9,2
13	Frankfurt Airport	Almanya	60.786.937	-0,4
14	Istanbul Atatürk Airport	Türkiye	60.119.215	-2
15	Guangzhou Baiyun International Airport	Çin	59.780.000	8,3
16	New York John F. Kennedy International Airport	ABD	58.956.288	3,6
17	Singapore Changi Airport	Singapur	58.698.000	5,9
18	Denver International Airport	ABD	58.300.000	8,1
19	Seoul Incheon International Airport	G.Kore	57.765.397	16,9
20	Suvarnabhumi Airport, Bangkok	Tayland	55.892.428	4,1
	Toplam Yolcu Sayısı		1.398.305.034	

Sıra	Havalimanı	2014	2015	2016	2017	Değişim
1	İstanbul Atatürk (IST)	56,695,166	61,322,729	60,119,215	63,727,448	6.0%
2	İstanbul Sabiha Gökçen (SAW)	23,631,864	28,285,578	29,577,735	31,385,841	6.1%
3	Antalya (AYT)	28,303,192	27,724,249	18,741,659	25,931,659	38.4%
4	Ankara Esenboğa (ESB)	11,035,606	12,326,869	13,042,977	15,845,878	21.5%
5	İzmir Adnan Menderes (ADB)	10,970,663	12,139,788	11,951,183	12,823,701	7.3%
6	Adana (ADA)	4,687,494	5,369,260	5,594,630	5,611,000	0.3%
7	Trabzon (TZX)	2,777,536	3,361,450	3,727,293	4,153,532	11.4%
8	Dalaman (DLM)	4,309,480	4,377,101	3,085,369	3,710,933	20.3%
9	Milas-Bodrum (BJV)	3,846,547	3,877,603	3,224,436	3,509,347	8.8%
10	Gaziantep (GZT)	2,082,821	2,480,979	2,685,192	2,922,421	8.8%
11	Kayseri (ASR)	1,725,846	1,980,247	1,986,146	2,147,696	8.1%
12	Diyarbakır (DIY)	1,812,208	2,071,089	1,923,692	2,055,047	6.8%
13	Van Ferit Melen (VAN)	1,207,145	1,394,328	1,496,370	1,664,929	11.3%
14	Erzurum (ERZ)	976,336	1,085,117	1,227,407	1,376,915	12.2%
15	Hatay (HTY)	1,113,929	1,171,484	1,196,369	1,280,164	7.0%
16	Konya (KYA)	989,398	1,067,753	1,089,360	1,205,706	10.7%
17	Ordu-Giresun (OGU)		196,385	781,121	1,193,125	52.7%
18	Samsun Çarşamba (SZF)	1,522,058	1,716,993	1,792,438	1,152,153	-35.7%
19	Elazığ (Ezs)	895,202	955,988	1,021,703	1,027,070	0.5%
20	Malatya (MLX)	647,953	767,701	789,726	887,467	12.4%

- Turizm, kitlesel bir insan hareketi olmanın yanında; gıda ve içecekler, otel konaklama, hava yolu yolculuğu, araç kiralama, yolcu gemisi ve turistik eşya gibi mal ve hizmetlerin tüketimini içerir.
- Turizm, insanların gittikçe daha fazla serbest zaman etkinliğinde bulunmaları, seyahat için maddi kaynağa sahip olmaları ve emeklilik nedeniyle önemli bir eğlence faaliyeti haline gelmiştir. Hatta iş seyahatlerine katılanlar bile serbest zamanlarında geçici turistlere dönüşmüştür.

- Reklamcılık, TV ve Internet, farklı turizm destinasyonlarına müşteri çekmektedir (**kentlerin satışı**). Bu bağlamda dünya kentleri küresel eğlence sektörü için stratejik yerler haline gelmektedir.
- Turizm sektörü, çeşitli faaliyetleri koordine etmek için dünya kentlerinin sağladığı altyapıya gereksinim duymaktadır.
- New York ve Los Angeles, küresel eğlence sektörüne yöne veren iki kenttir. Bu iki kent çok sayıda aktör, TV çalışanı, yazar ve yönetici gibi **yaratıcı sınıf** üyesine sahiptir.
- Yüksek çaplı eğlence ürünleri, küresel olarak ihraç edilmektedir.

- Uluslararası medya pazarının gelişmesi önemli bir etkidir. Bu pazarın büyümesinde iki etmen etkili olmuştur:
  1. Teknolojik yenilikler
  2. Yönetimsel serbestleşme (düzenlemelerin ortadan kalkması)
    - Eğlence sektörünün küreselleşmesi, dev medya şirketlerinin şirket satın alma faaliyetlerine bağlı olarak şirket birleşmeleriyle hızlanmıştır.
    - Az sayıda büyük medya holdingi sektöre hakimdir.
    - Turizm ve diğer eğlence ürünlerinin bulunduğu yerler sadece dünya kentleri değildir. Ancak dünya kentleri sektörün en önemli tüketicileri haline de gelmiştir.
    - Temalı parklar, çok sayıda alışveriş merkezine sahiptir. Disney ürünleri gibi.

- Disney Store, ABD kentlerinde geleneksel yöre kent alışveriş merkezlerinin bir parçası olmuştur.
- Turizm ve eğlence sektörlerinin alanı çok geniştir.
- Times Square (New York, Manhattan'da) Broadway'ın eğlence merkezi günümüzde Walt Disney Company tarafından finanse edilerek yeniden canlandırılmıştır.
- Olimpiyat oyunları gibi organizasyonlar da dünya kenti olarak bazı kentlerin rolünün artmasına yardımcı olmuştur.

Los Angeles: Dünyanın Eğlence Başkenti

Los Angeles, Entertainment Capital of the World

New York, Time Square

- Castells, M. (1989). *The Informational City: Information Technology, Economic Restructuring, and the Urban-Regional Process*. Oxford: Basil Blackwell.
- Ercan, F. (1996). Kriz ve yeniden yapılanma sürecinde dünya kentleri ve uluslararası kentler: İstanbul. *Toplum ve Bilim*, 71, 61-96.
- Friedmann, J. (1986). The world city hypothesis. *Development and Change*, 17(1), 69-83.
- Hall, T. & Hubbard, P. (1996). The entrepreneurial city: New urban politics, new urban geographies? *Progress in Human Geography*, 20(2), 153-174.
- Kaplan, D.; Wheeler, J.O., Holloway, S. (2009). *Urban Geography*. 2nd Edition, Wiley.
- Özkan, E. (2005). Küreselleşme-yerelleşme diyalektiğinde “Olmayan Kent”. *Değişen ve Dönüşen Kent ve Bölge* içinde, (s. 275-293), 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 28. Kolokyumu, 8-10 Kasım 2004, Ankara.
- Taylor, P.J. (2010). Advanced Producer Service Centres in the World Economy. *GaWC Research Bulletin* 349, <http://www.lboro.ac.uk/gawc/rb/rb349.html>
- Tekeli, İ., (2005). Türkiye’de kent bölgeleri üzerine düşünmek. *Değişen-Dönüşen Kent ve Bölge* içinde (s.73-89), 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 28. Kolokyumu 8-10 Kasım 2004.
- Tekeli, İ., Türel, A., Eraydın, A., Berkman, G., Şengül, T., Babalık, E. (2006). *Yerleşme Bilimleri/Çalışmaları İçin Öngörüler*. Türkiye Bilimler Akademisi Raporları 14, Ankara.
- <http://www.lboro.ac.uk/gawc/visual/globalcities2010.pdf>
- Sassen, S. (1991). *The Global City: New York, London, Tokyo*. Princeton-New Jersey: Princeton University Press.